

วิดิษฐ์ แก้วเยี่ยม : เรียบเรียง

ทวารวดี

ในประเทศไทย

คำว่า “ทวารวดี” แปลตามรูปศัพท์แปลได้ว่า “เมืองที่มีประตู” ชื่อ “ทวารวดี” นี้ ศาสตราจารย์เซเดส์ เริ่มนำมาใช้เรียกกลุ่มศิลปะซึ่งพบที่นครปฐม ลพบุรี ราชบุรี อโยธยา และปราจีนบุรี ที่มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างไปจากศิลปะกลุ่มไทยและกลุ่มเขมรว่า “ศิลปะทวารวดี” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472

โดยสอบค้นจากจดหมายเหตุของหลวงจีนเหียนจิ่ง และอั้งจิ่ง ซึ่งบันทึกขึ้นในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 13 (คริสต์ศตวรรษที่ 7) ว่ามีอาณาจักรหนึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของศรีเกษตร (พม่า) และทางทิศตะวันตกของอิศานปุระ (เขมร) และเรียกอาณาจักรนั้นว่า “ตว้อหลอปอตี” (โตโลโปตี) ซึ่งศาสตราจารย์เซเดส์ มีความเห็นว่า ชื่อนี้สอดคล้องกับชื่อ “ทวารวดี” ซึ่งเป็นชื่อที่ปรากฏเป็นชื่อเมืองหลวงของอาณาจักรไทยสมัยหลัง

การนำชื่อ “ทวารวดี” มาใช้เป็นชื่ออาณาจักรยังมีหลักฐานสนับสนุนเพิ่มขึ้นเมื่อได้มีการค้นพบเหรียญเงิน 2 เหรียญ ที่เนินหินใกล้กับวัดพระประโทน ตำบลพระประโทน จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2486 เหรียญทั้ง 2 จารึกเป็นภาษาสันสกฤตว่า **“ศรีทวารวดี ศวรปุณยะ”** ซึ่งแปลว่า **“บุญของผู้เป็นเจ้าของทวารวดี”** และในปี พ.ศ. 2507 ได้พบเหรียญที่มีจารึกแบบเดียวกันนี้ที่อยู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการพบเหรียญที่มีจารึกที่เมืองนครปฐมโบราณและเมืองอู่ทองได้สนับสนุนข้อสันนิษฐานของศาสตราจารย์เซเดย์ เป็นอย่างดี

ด้านหน้า

ด้านหลัง

รัฐทวารวดีเจริญรุ่งเรืองขึ้นจากหมู่บ้านสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในภาคกลางของประเทศไทย อาจเป็นพวกที่พูดภาษากลุ่มภาษาออสโตร - เอเชีย (ภาษา มุณฑะ ภาษามอญ เขมร เป็นต้น) จัดเป็นหนึ่งในรัฐโบราณแรกรับวัฒนธรรมอินเดีย และเจริญขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-16 จากหลักฐานการศึกษาทางโบราณคดีได้ผลสรุปว่าพื้นที่ด้านตะวันตก (บริเวณกลุ่มแม่น้ำแควน้อย - แควใหญ่ ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง - ท่าจีน) และพื้นที่ด้านตะวันออกบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงมีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณในสังคมเกษตรกรรมมาตั้งแต่ช่วง 4000 ปีมาแล้ว ต่อมาในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย (ราว 3500 ปี มาแล้ว) ได้มีการขยายตัวของประชากรไปยังพื้นที่ต่างๆ ในบริเวณภาคกลางตอนล่างมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่กว้างใหญ่ กินบริเวณตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ลงไปจนถึงอ่าวไทยเป็นพื้นที่ดินตะกอนจากแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง - ท่าจีน แม่น้ำลพบุรี - ป่าสัก และแม่น้ำบางปะกง ซึ่งจัดเป็นพื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกโดยเฉพาะการทำนาข้าวที่ต้องอาศัยน้ำท่วมถึง

นอกจากนี้พื้นที่บริเวณอำเภอโคกสำโรง และอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ยังมีแหล่งแร่ทองแดงและเหล็กในปริมาณมากพอที่จะนำมาใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับได้ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรทั้งด้านการเกษตรกรรมและโลหะ พื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทยจึงมีประชากรเชื้อสายมองโกลอยด์หลายกลุ่มทยอยกันเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันอย่างหนาแน่น โดยกระจายตัวอยู่ทางด้านตะวันตกและด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มชนด้านตะวันตกจะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง - ท่าจีน ส่วนกลุ่มชนด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาจะรวมกลุ่มกันอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชนบริเวณลุ่มแม่น้ำลพบุรี - ป่าสัก และกลุ่มชนลุ่มแม่น้ำบางปะกง อาชีพหลักของชุมชนดังกล่าวคือการเกษตร นอกจากการเกษตรแล้วกลุ่มชนลุ่มแม่น้ำลพบุรี - ป่าสักยังมีความสามารถด้านการถลุงโลหะ (ทองแดงและเหล็ก) และส่งเป็นสินค้าออกในรูปของสินแร่อีกด้วย ส่วนกลุ่มชุมชนลุ่มแม่น้ำบางปะกงนั้น นอกจากจะมีความสามารถด้านการประมงแล้ว ยังสามารถนำทรัพยากรที่ได้จากทะเล เช่น เปลือกหอยมาทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องประดับและส่งเป็นสินค้าออก